

TOSSE-LAURIDS

Af Andr. Lund-Drosvad

Man betragtede almindeligvis Laurids som en tosse, og helt normal var han heller ikke; men går man hans meriter nærmere efter, kommer man alligevel ofte til det resultat, at han i alt fald var i stand til at tage dem ved næsen, der regnede sig for at være bedre begavet end han – og i særdeleshed da godtroende og naive danskere, som han særlig kastede sin kærlighed på.

Allerede på lang afstand kunne man kende ham på hans udadvendte tær og knæ og hans noget sjokkende gang, og det kunne jo have sin praktiske betydning, hvis man ønskede at undgå ham, og det gjorde egentlig de fleste. Laurids var nemlig en ihærdig tigger, for noget skulle han jo have at leve af, og selv om han fik opholdet og nødtørftig grønlandsk føde hos en ældre bror, som var en habil fanger, var det alligevel rart, om der også kunne blive til et par kiks, nogle gram kaffe og en pipe tobak.

Almindeligvis kastede han sig først over nyankomne tjenestemænd, som endnu ikke kendte hverken Grønland eller ham. Hos dem prøvede han i første omgang at optage smålån. Næste trin var i regelen, at han fik forskud på de mange sæler, han påstod, at han fangede om vinteren, og som derfor syntes at være en god investering. Der var blot det beklagelige ved det, at når isen lagde sig, havde Laurids ingen garn, og derfor måtte interessenterne også yde ham lån til dem, hvis de endnu troede på foretagendet. Og siden kunne han naturligvis ikke tage ud at sætte garnene, før man havde udrustet ham med et par vanter og et par brugte bukser. Ved at iagttage hans klædedragt kunne man derfor altid se, hvem det for tiden var, som financerede ham.

Nu kan det ikke nægtes, at det sommetider lykkedes for Laurids at få grejerne sat, før det var blevet så lyst i vejret, at sælerne kunne se garnene og undgå at løbe sig fast i dem. Men paragraf 1 i Laurids' aktielov lød altid på, at den første fangede sæl tilhørte ham, for han måtte nødvendigvis have et sælskind til et par nye kamikstrømper. Sæl nummer to tilfaldt så sofafangeren, hvis denne var hård nok til at nægte Laurids at frafalde sit krav, til det blev bedre fangsttider. Men hvordan det nu end gik, endte det i alt fald altid med, at Laurids løb af med størsteparten af udbyttet.

Næste år håbede Laurids så blot, at der var kommet et nyt offer. Ellers måtte de gamle i gårde vedblivende holde for, men det blev sjældent til mere, end at man overlod ham noget gammelt tøj, eller at man afkøbte ham nogle ulke og fjordtorsk – og dem ønskede man endda klogeligt nok leveret, før man betalte dem.

Der foreligger mærkværdigvis ingen beviser for, at Laurids gav sig af med at stjæle, selvom han uden tvivl rapsede lidt. Derimod kendes en beretning om forsøg på en slags hold-up.

En aften, stedets mangeårige kolonibestyrer sad over sine regnskaber, bankede det beskedent på døren bag ham. Det lød af Laurids, og ham var det da også.

Hvad er det så, du vil, Laurids, spurgte bestyreren, som naturligvis let nok gættede sig til svaret, og hvis gode hjerte havde ondt ved at modstå Laurids' forklaringer, når det var koldt og mørkt, og ingen anden havde ladet sig besnære.

Jeg er meget ked af det, Niuvertoq, og nu så tæt ind til julen. Men jeg er aldeles

uden penge og bliver derfor nødt til at slå dig ihjel for at få fat i nogle af dem, som du er sat til at passe på.

Det synes jeg nu er en dårlig udvej – for os begge to endda, svarede den truede og skottede til Laurids, medens han tænksomt bakkede på sin lange pibe. Tror du ikke, det var bedre, hvis du fik 10 kroner til låns, Laurids? Men jeg sagde til låns, så noterer jeg dig for dem, til jeg har lidt snekastning eller andet arbejde til dig – så bliver de trukket fra.

Mange tak, store Niuvertoq, jo, det var meget bedre, meget bedre.

Da distriktslægen hørte om denne tildragelse, mente han nok, at man på den baggrund kunne indlægge Laurids på sygehuset – som farlig for den almindelige sikkerhed. Så efter julens festligheder kom Laurids i bad og fik en fin ren skjorte på, inden han blev puttet i seng, og hans eget tøj blev afluset og gemt væk. Således havde man hold på ham og fik en fredelig vinter uden hans tiggerier.

Laurids lå så som i baronens seng og havde det rart med dejlig varme og god mad, til de første snespurve lod sig høre, og tagenes sne var begyndt at dryppe. Så blev han pludselig staldkåd og sprang rundt i bar skjorte og ville flirte med jordermodereleverne. Det var vel sådan set ret normalt for årstiden, og lægen udskrev ham derfor som helbredt.

Næste forår blev doktoren forflyttet, da han syntes, at fire år på et sted med 80 døgnmørketid kunne være nok – i særdeleshed da hans kone var meget mørkerød og tilsidst knapt turde gå fra sovekammeret ud i køkkenet, når han var fraværende på rejse. I hans sted kom der en ung nygift læge, og således fik Laurids et frisk og uopdyrket felt at arbejde med.

Klogeligt begyndte han med smålån, og han var tjenstvillig nok til under sine besøg at bære skraldespanden ud for den unge frue. Således oparbejdede han sig en betydelig good-will. Han kom også nu og da for at sælge et knippe ulke til lægens hundehvalpe eller et par fjordtorsk, der kunne steges til frokost. Men den første lidt tvivlsomme fidus, han lavede, blev så alligevel, at han prakkede den nye husmoder en stor og ret sjælden søulv på. Denne fisk, der også kaldes den blå havkat, er i modsætning til den rigtige havkat uspiselig for mennesker og så slasket og vandholdig i kødet, at den heller intet er bevendt som hundefoder. Alt dette var hans nye kunde selvfølgelig uvidende om, og hun stoleder derfor naturligt nok på Laurids' forsikringer om, at det var en fortræffelig spisefisk, når den serveredes kogt med karrysovs til. Hun blev klogere og var ikke så godtroende i fremtiden. Lægen selv morede sig nærmest lidt over tildragelsen, for herre Gud, han tjente for første gang siden sin eksamen en god løn – endda skattefri – og Laurids var jo tydeligt nok en sølle fattig stodder. Doktoren gik derfor også gladeligt i gyngen og afkøbte villigt og med pæne forskud den fiffige fisker nogle af de sæler, denne ventede at fange i den kommende vinter. Sæler var da i alt fald hverken vandholdige eller uspiselige, det vidste han da fra talrige ekspeditionsberetninger. Men ellers tog han sig lidt mere i agt for deres nye vens transaktioner og hjælpsomhed med levering af proviant. Laurids måtte derfor i højere grad til at spille på sin elendighed og til at sælge dem små husflidsting, man egentlig helst var fri for, da de var af ringe kvalitet og oftest lugtede fælt.

Jeg havde selv heldet til at overvære Laurids' næste og hidtil bedst udtænkte trick. Det var en aften i august. Solen var under horisonten hele natten, men det var endnu ikke mørkt nok til, at man behøvede at tænde lamperne om aftenen. Lægens havde inviteret mig på te med rom, og vi sad midt i en hyggelig sludder, da det bankede beskedent på døren.

Kom ind, råbte lægen, og med døren på klem kantede Laurids sig inden for på sine ti-minutter-i-to fødder.

Jeg ville gerne spørge dig, Nakorsak, om du vil afkøbe mig denne her, mumlede Laurids og rakte doktoren en ca. 10 cm lang og 12 mm bred hvid genstand, der lyste i skumringen. Der var et hul i den ene ende, og i den anden var den skåret skrå af som en skomagere sålekniv.

Hvad er sådan en så til, Laurids? Og hvad skal du have for den?

Den er til at lave rynkerne i tå og hæl på dine kamikker, når de skal forsåles. Og hvis du synes, det er rimeligt, koster den 75 øre.

Det kan vel ikke være for meget, for den er vel lavet af hvalrostand.

Jo, det er den, forsikrede Laurids og lod pengene forsvinde i sin anoraks brystlomme, medens han vadede ud igen.

Næste morgen opdagede lægefruen, at det var skaffet af hendes gamle tandbørste, som Laurids havde fundet på møddingen og i simpel forarbejdning solgt til hendes mand. Han havde end ikke slebet firmamærket bort, men blot savet stykket med børsterne af og så filet enden skrå og skarp.

Man tog det med godt humør, som en vellykket intelligensprøve, selv om den altså faldt ud til Laurids' fordel.

Samme formiddag havde jeg lovet lægen at træde hans boremaskine, da han ville plumbere en tand på en af sygehusets elever. Jeg havde just drevet det til at kunne træde tilfredsstillende samtidig med, at jeg læste Den glade Vagabond, da det bankede forsigtigt på døren.

Det lød af Laurids, og det var Laurids, selv om han holdt døren på klem og kun vovede at stikke overkroppen ind.

Hvad, er du nu der igen, din snyder, brummede doktoren vredladent uden at stoppe sit bor. Hvad vil du nu?

Blot låne en krone, eller måske kun halvtreds øre.

Du kan tro nej, min ven, der er ikke noget med at få lån her i dag. Men jeg kan afkøbe dig nogle af dine egne tænder, om du vil sælge nogle. Denne gang vil jeg ikke snydes, så du får kun 50 øre for stykket.

Laurids lod tungespidsen løbe undersøgende rundt i sin mund og kom derved til det resultat, at han ville afstå tre af de dårligste.

Dem kan du så komme og få trukket i eftermiddag klokken 2. Jeg har ikke tid til det nu.

Laurids kom dog ikke, og lægen blev desværre ikke siden klar over, om han udeblev af skræk, eller om han følte sig underbudt. Selv er jeg mest tilbøjelig til at tro, at det var lykkedes ham at låne penge et andet sted – for talent til at slå folk, det havde han til overflod.

Denne nye læge mente ikke at kunne forsvare at indlægge Laurids som gratist på sygehuset i den kommende vinter, i særdeleshed da der var god brug for de få

senge, der disponeredes over. På den anden side havde Laurids' bror opdaget, hvor behageligt det var at have en mund mindre at fylde i mørke- og trangstiden. Man blev derfor enige om at eksportere Laurids ned til en søster, der var gift ved Igdlorssuit på Umanakfjorden, og lægen sørgede beredvilligt for rejselejlighed sydover med et anløbende kystfartøj.

Her burde beretningen om Laurids meriter vel egentlig ende. Der blev fred for ham i Upernavik og et fattigt menneske mindre, men samtidig blev en munter lille farveplet på dagenes palet til gengæld borte.

Imidlertid synes jeg, at jeg har pligt til at fortælle om en besøgsrejse, Laurids nogle somre efter aflagde ved sit gamle bosted. Han lavede da nemlig den genistreg, at han ikke alene skaffede sig gratis befordring med en rejsende dansk embedsmand, men at han oven i købet lod denne betale sig dusør som lods og kendtmand på den tilbagelagte strækning. Ingen fandt sig foranlediget til at afsløre ham, for man ville jo helst af med ham igen, og Laurids, vidste man, gav vel næppe godvilligt slip på, hvad han også kunne tjene ved at være lods og kendtmand på tilbagerejsen.

Sidste gang, jeg selv så Laurids, var en vinter nogle år senere, hvor jeg på slæde var på vej sydover for at gå om bord i første forårsskib til Danmark i Egedesminde. Straks jeg kom til Igdlorssuit, mødte Laurids op og fortalte mig, at isen mod Umanak var gået, så det nok ville vare 8–10 dage, før jeg kunne komme videre. Han ville derfor foreslå mig, at jeg udrustede ham med en langline, så ville han til gengæld fange hellefisk til mine hundes fodring under mit ophold. Det var helt i stil med den gamle Laurids metoder, men da jeg havde sikret mig, at det i alt fald var rigtigt, hvad han havde fortalt om den manglende vej til Umanak, gik jeg med åbne øjne og trods udstedsbestyrerens indtrængende advarsler med på spøgen: at Laurids for min regning blev udrustet med bindegarn til 200 favnes dybde samt de fornødne kroge.

Og så skete det mærkværdige, at Laurids virkelig lavede en line, og det uventede, at han ikke alene kom og afleverede sin fangst til mig, men også selv huggede den i passende stykker og fodrede mit spand forsvarligt, så længe jeg var tvunget til at blive i Igdlorssuit.

Jeg måtte således sande, at man virkelig kan gøre skarn uret og tro, at Laurids alligevel havde så megen æresfølelse, at han ikke ville snyde en tidligere pladsfælle, som trods sørgelige erfaringer alligevel lod til at stole på ham.

Sådan kunne Laurids altså også opføre sig, og selv om det forbavsede mig meget, glædede det mig ikke mindre.